

Demografie en capaciteit

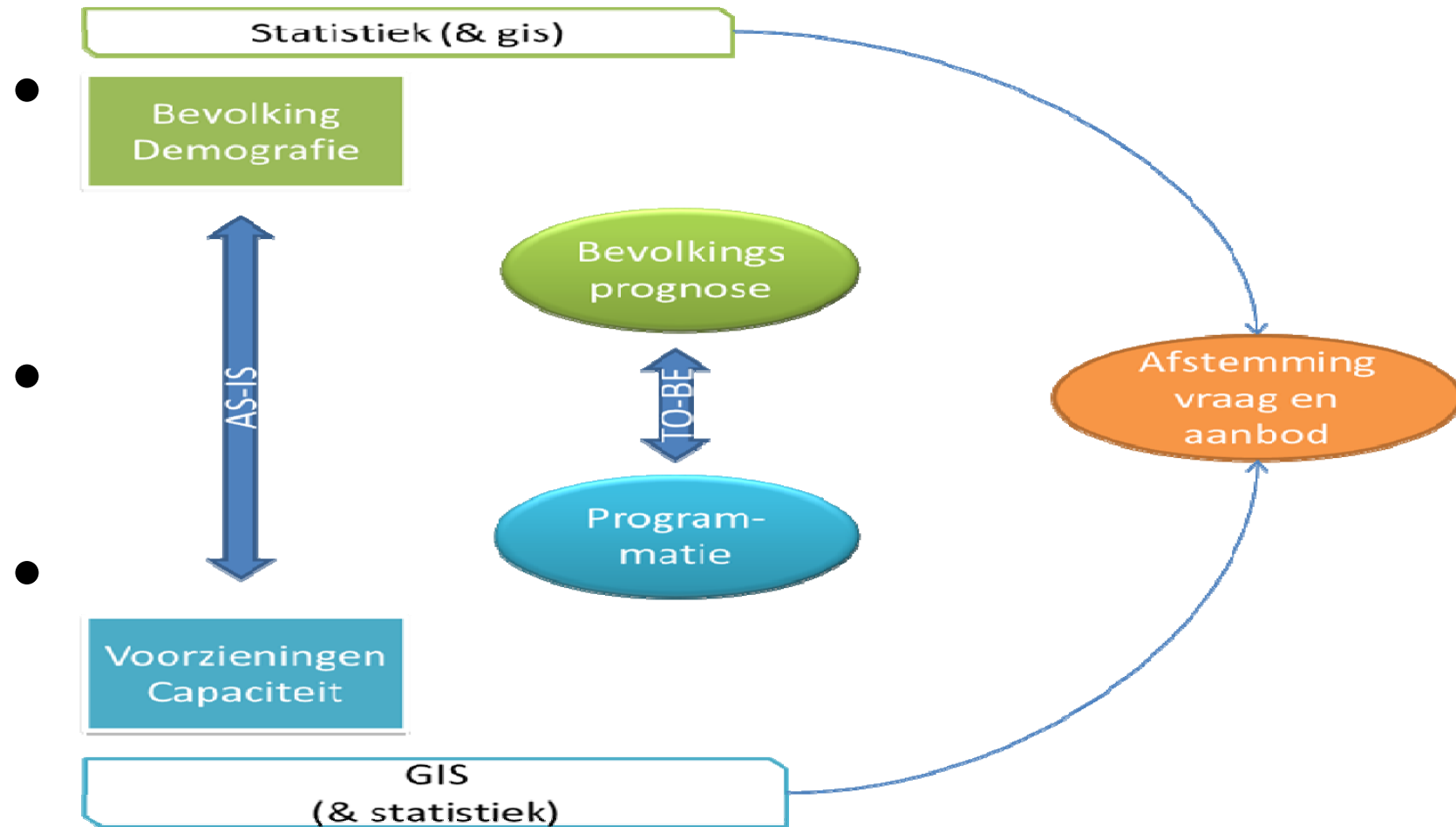
Inventariserend onderzoek

Reinhard Stoop
Diensthoofd Studiedienst
stadsobservatie stad Antwerpen

**‘Hoe bouwen steden hun kennis op in functie van
beleidsvoorbereiding’**

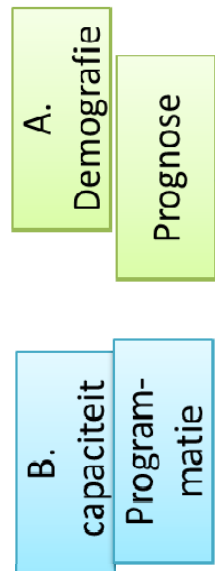
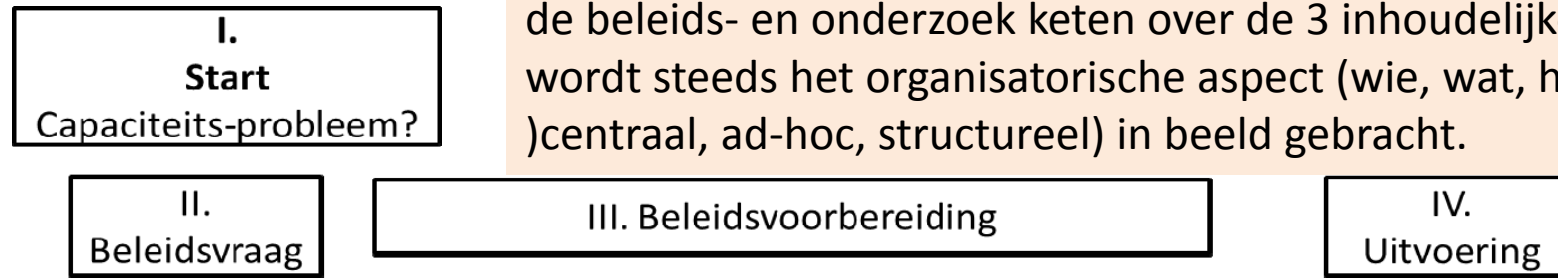
Onderzoeksdesign: Probleemstelling

Onderzoek

Inhoudelijke assen: A heeft betrekking op het demografische aspect, B. op de capaciteit van voorzieningen en C op de (geografische) aspecten.

Organisatorisch aspect: Bij het doorlopen van de vraagstelling van de beleids- en onderzoek keten over de 3 inhoudelijke assen wordt steeds het organisatorische aspect (wie, wat, hoe, (de-)centraal, ad-hoc, structureel) in beeld gebracht.

De Romeinse cijfers geven de volgorde aan van de **beleidsketen**:
I. Stelt er zich een probleem (heeft de stad nu al een capaciteitsprobleem dat zich concreet uit.) II. Is er een beleidsvraag rond de capaciteitsproblematiek III. Wat is de beleidsvoorbereiding hierover IV. Beleidsuitvoering/implementatie

1(data) -2 (analyse) -3 (rapportering) stelt de **onderzoek keten** voor van data tot rapportering

Kernvragen

- **Hoe doen steden aan kennisverwerving en evaluatie van hun huidige situatie qua capaciteit?**
 - Opvolging van demografische evolutie en aspecten van bevolking
 - Registratie van huidige voorzieningen en capaciteit
 - Koppeling of huidige match tussen bevolking en capaciteit
- **Hoe doen steden aan toekomstgericht beleid en programmatie van voorzieningen?**
 - Opvolging van de demografische prognose
 - In welke mate wordt de koppeling of match tussen de prognose van de bevolking en de programmatie onderzocht?
- **Implementatie van statistiek en GIS?**
 - Wat is de werkwijze, organisatie, structuur, rolverdeling bij de beleidsvoorbereiding van de capaciteitsproblematiek?
 - Inzet van demografische methoden en GIS

Afgeleide onderzoeksvragen

- **De randvoorwaarden en kritische succesfactoren voor de opmaak van onderbouwde bevolkingsrapportages, prognoses en programmatie.**
- **Extern – bovenlokaal**
 - Kwesties van privacy bij gegevensverzameling en - verspreiding
 - Rol en taakverdeling van de verschillende administraties en overheden
 - Ontsluiting van eigen bevolkingsgegevens door lokale overheden
 - Noden en vragen vanuit de steden voor de nieuwe bevolkingsprognoses

Onderzoeksmethode en veldwerk

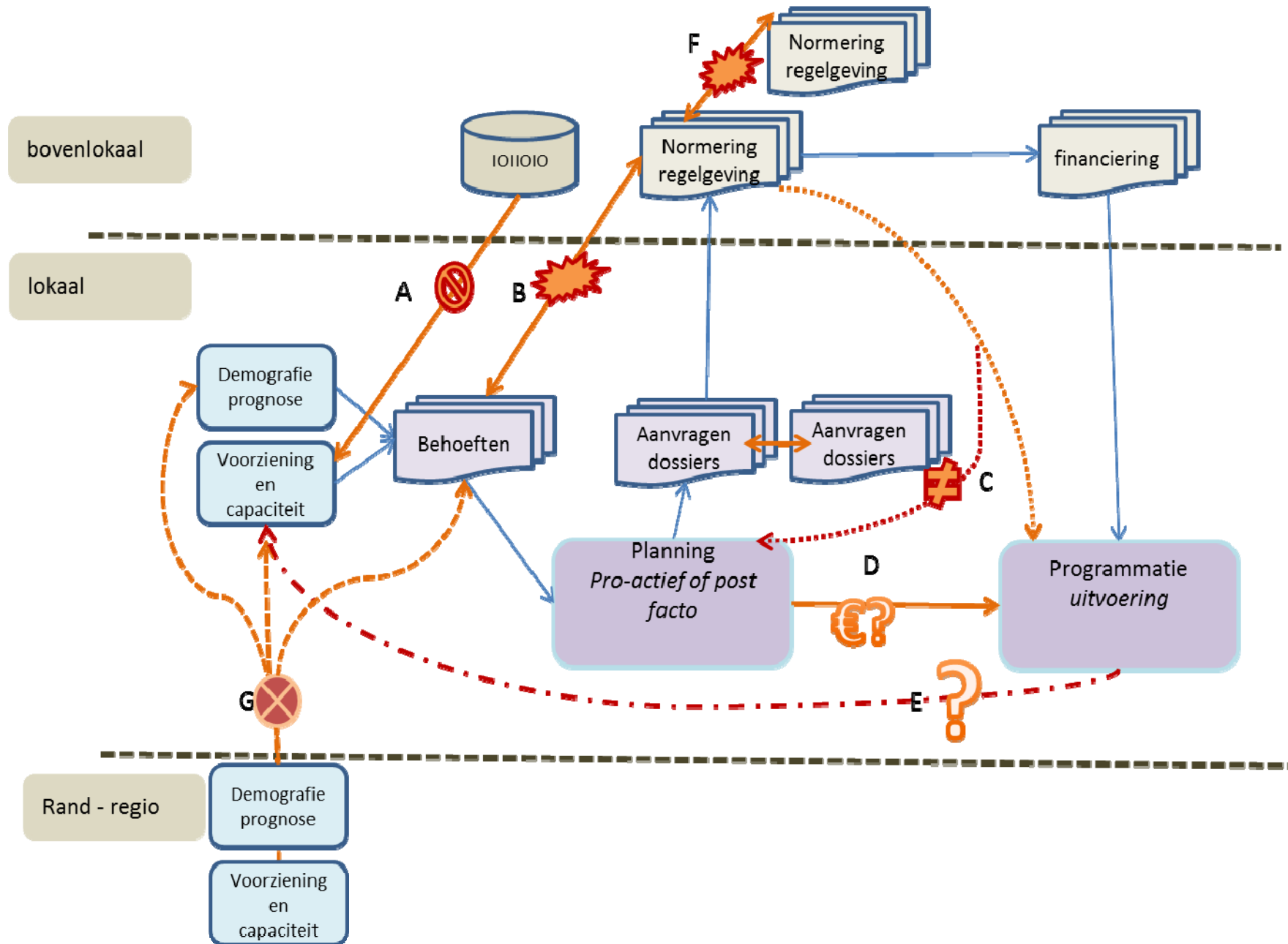
- Eenmalig bezoek per stad, semi - gestructureerd interview met bevoorrechte getuigen op basis van uniforme gespreksleidraad
- Aandachtspunten:
 - Bevolkingsgroei en capaciteitsproblematiek is divers
 - Verschillen qua gesprekspartners
 - Positie onderzoeker
- Verwerkingsproces van verzamelde info om naar generieke resultaten te komen:
 - Wat is de gemeenschappelijke deler?
 - Zijn verschillen en gelijkenissen te benoemen als een type of een clustering?
 - Welke zijn opvallende uitschieters?

Niet ALLE steden hebben een (even) sterke capaciteitsproblematiek.

Maar delen wel dezelfde (beleids-)knelpunten.

[I&II-B-123]

- 8 van de 14 steden kennen een zekere tot grote mate van capaciteitsproblematiek, meestal met betrekking tot kinderen
- Door prognoses SVR al betere voorkennis van toekomstige noden (generiek)
- Daar waar er zich capaciteitsproblemen voordoen, brengt men deze in kaart of probeert men dit zo goed mogelijk te doen
- 7 knelpunten of spanningsvelden met betrekking tot verkoking, afstemming, delen van gegevens, ... (zie volgende slide)

Demografie, GIS en voorzieningen: beleidsinzicht gaat van “gegevens naar kennis”

maar niet zonder “kennis van de gegevens”

[III-AB-123]

- Gis dienst, studiedienst, meet&weet-cel
 - Meeste steden hebben een GIS-dienst of GIS-coördinator, steden met een meet&weet-cel of studiedienst zijn beperkt
 - In vele steden neemt GIS-dienst rol op van databeheer en statistiek
- Demografische gegevens-PARADOX
 - Elke stad beheert haar eigen bevolkingsgegevens als één van haar kerntaken, vele steden hebben zichzelf afgesloten van de toegang tot hun eigen demografische gegevens voor statistische doeleinden door uitbesteding van het databeheer en de ICT aan derden (en omdat men geen eigen kennis in huis heeft om dit te doen)
- Geografische gegevens
 - Kennis, knowhow is aanwezig en wordt opgebouwd. Structureel geografisch databeheer vaak afwezig
 - Vicious cirkel: wordt enkel gebruikt voor ruimtelijke ordening, databeheer is enkel gericht op ruimtelijke aspecten
- Koppeling
 - Kennis, knowhow is vaak aanwezig voor koppeling maar door afwezigheid structureel geografisch databeheer niet steeds mogelijk

Kennisopbouw en Dossieropbouw

Weten wat te doen en weten wat te vragen

[III-C & IV]

- Steden met een capaciteitsproblematiek kennen en bestuderen dit
 - Vaak uitbesteed, post-factum en blijft in vele gevallen een ad-hoc oefening
- Pijnpunten
 - Gegevensdeling hogere overheid
 - Elke stad met eigen methode, eigen middelen, andere bureaus etc....
- Impact naar hogere overheden beperkt tot nihil
 - Bij hogere overheden komt een amalgaam van verschillende studies binnen van verschillende steden
 - Door diversiteit geeft het geen basis om een vergelijkbare budgetverdeling mee te doen
 - Biedt daardoor ook geen aanzet tot aanpassing normering en regelgeving
- Valorisatie voor eigen beleid is wel versterkt
- Doelen scheiden: “beleidsinformatie” – “lobbydossier”
 - Enerzijds informatie en gegevens delen(!) met de lokale overheid om de problematiek in kaart te kunnen brengen en daarmee lokaal beleidsmatig aan de slag te gaan
 - Anderzijds het kunnen aanspreken van een soort ‘bemiddelaar’ of de oprichting van ‘een negotiatieplatform’ binnen de hogere overheidsadministratie om op basis van betere, gepaste en transparant vergelijkbare parameters voorzieningen te kunnen (voor-) financieren of subsidiëren

Afgeleide onderzoekspistes

Organisatorische inbedding studiedienst GIS dienst: typologie

- Type A: Statistische dienst & GIS samen centraal in de organisatie
- Type B: Afzonderlijk Statistische & GIS-diensten
- Type C: Enkel GIS-dienst die is ingebed bij ICT (Type C.a) of Ruimtelijk ordening e.a. (Type C.b)

Externe randvoorwaarden en kritische succesfactoren

- Gegevensdeling door hogere overheden en andere instanties: privacy issues
- Rol en taakverdeling van de verschillende administraties en overheden bij de opmaak van bevolkingsstatistieken en omgevingsanalyses van voorzieningen
- Afstemming met de gemeentelijke bevolkingsprognoses SVR
- Ontsluiting van eigen bevolkingsgegevens door lokale overheden in een context van privaat beheerde bevolkingstoepassingen

Aanbevelingen , acties en verder onderzoek

1. Demografische gegevens

De demografische gegevens paradox doorbreken.
Steden dienen het eigenaarschap van hun eigen bevolkingsgegevens terug inhoudelijk te claimen.

2. GIS-dienst en voorzieningen

Doorbreken van vicieuze cirkel
GIS-dienst meer centraal gepositioneerd te worden in de stadorganisatie : het is meer dan ruimtelijke ordening alleen, het is meer dan een ICT-tool. Een centrale GIS-dienst kan een ideaal platform zijn om hieraan een meet&weet-cel te koppelen en zo het geheel op te tillen tot een beleidsondersteunende centrale dienst

Aanbevelingen , acties en verder onderzoek

3. Studiedienst of meet&weet-cel

- Een meet&weet-cel is nodig en nuttig om de stadsbrede context met andere en bovenlokale bronnen te verrijken (wat o.a. de essentie is van omgevingsinformatie) en een meer horizontale doorkijk in de analyse van de gegevens en informatie in te brengen
- Tegelijkertijd kan een meet&weet-cel door een ondersteunende functie de beleidsvoorbereidingen van verschillende diensten kwalitatief verbeteren
- -> aanbevelingen voor een functionele kleinschalige meet&weet-cel: beperk de scope, meer deling van kennis en gegevens (netwerk), meer kwaliteitsbewust en kostenbewust studies uitvoeren en uitbesteden

4. Bovenlokale overheden en instanties

- Algemeen gesteld zou er best een scheiding bestaan tussen de doelstellingen van de aanwending van de gegevens voor beleidsvoorbereidend werk enerzijds en voor een financiële dossieropbouw anderzijds
- Informatiedeling met de lokale overheid is een must! En dient los of onafhankelijk te staan van dossieropbouw

Aanbevelingen , acties en verder onderzoek

5. Bovenlokale studiediensten en intermediaire databanken

- Een betere afstemming, samenwerking en taakverdeling tussen de verschillende overheidsniveaus is noodzakelijk
- Veel diensten op verschillende beleidsniveaus investeren mensen en middelen om aan dezelfde derde instanties (meestal ook overheid) gegevens op te vragen, te ontsluiten, te documenteren en te publiceren, ...
- Hierbij zou een coördinerende rol door het Vlaamse niveau aangewezen zijn
- Dit zou impliceren dat de lokale besturen zich enerzijds meer kunnen toeleggen op de opzet en ontwikkeling van strategische beleidsinstrumenten en de lokale meet&weet-cel anderzijds met gepaste en op maat aangeboden gegevens en statistieken aan de slag kan gaan

Aanbevelingen , acties en verder onderzoek

6. Privacy

- De procedures die ambtenaren uit het ene niveau of dienst moeten doorlopen om gegevens aan een ander niveau of dienst te vragen zijn omslachtig, tijdrovend, ...
- Er kan onderzocht worden in welke mate deze procedures lichter gemaakt kunnen worden wanneer hogere overheden lokale overheden zouden beschouwen als mede-eigenaar of medebeheerder van gegevens van de voorzieningen en hun gebruikers op hun respectievelijke grondgebied
- Uiteraard dienen in dit geval nog steeds privacy-veiligheidsprocedures ingebouwd en voorzien te worden, maar dan wel vanuit een visie van medebeheer
- Zeker indien hogere overheden in decreten en wetgeving uitvoeringen van het beleid met betrekking tot deze voorzieningen ten laste leggen van het lokale bestuur heeft een gelijkwaardige kennis en gegevensdeling een goede grond van bestaan

Aanbevelingen , acties en verder onderzoek

7. Prognoses

- Om de beleidsvoorbereiding te kunnen doen in termen van minimum en maximum scenario's is een betere communicatie over de verwachte foutmarges rond de prognoses nodig, zodanig dat afwijkingen van geobserveerde waarden ten opzichte van de voorspellingen de validiteit van de prognoses niet zomaar in twijfel doen trekken
- Het werken met verschillende scenario's voor de centrumsteden, kunnen de onderliggende hypothesen van de gebruikte scenario's transparanter maken
- In de rapportering en de online publicatie van de bevolkingsprojecties van SVR ontbreekt een gebruiksvriendelijke mogelijkheid om een zicht te krijgen op de bevolkingsprognoses van de rand(gemeenten)

Aanbevelingen , acties en verder onderzoek

8. Planning en programmatie

- Betere horizontale afstemming is lokaal nodig
 - cohorte perspectief
 - Verkokering binnen ruimtelijke aspecten (groen, speelruimte, ...) doorbreken
- Zorg voor feedback loops
 - Het proces van behoeftedetectie, planning en programmatie is geen éénmalig proces dat in één richting verloopt
 - Moet op basis van de registratie van de effectieve programmatie, uitvoering en vergunningen gemonitord moet worden en teruggekoppeld aan de nieuwe stand van zaken met betrekking tot de populatie en de behoefte
 - Hierbij is ook afstemming vereist tussen verschillende overheden die voor programmatie, uitvoering en vergunningen instaan